

مهارت‌های زندگی فراغت، پدیده‌های اجتماعی

کمتر از یک ماه دیگر علاوه بر اینکه سال، نو می‌شود یک دهه دیگر نیز می‌گذرد.

کمتر از یک ماه دیگر علاوه بر اینکه سال، نو می‌شود یک دهه دیگر نیز می‌گذرد.

زمان آنقدر تندتر از میل ما می‌گذرد که فکر کردن به اوایل دهه 90 کمی لرزه به تن می‌اندازد. تعداد کمی از ما برای آینده‌های دم دست و نزدیک برنامه‌ریزی می‌کنیم. ما مردمانی هستیم که دائم در دقیقه 90 زندگی می‌کنیم؛ شب امتحان درس می‌خوانیم، دوان دوان به سر قرارهایمان می‌رسیم و تقصیر را به گردن ترافیک شهر می‌اندازیم و... اما تعطیلی طولانی مدت عید شوخی‌بردار نیست. اگر می‌خواهید جایی بروید و کاری بکنید یا حتی کاری نکنید هم باید خیلی زود برای آن تدارک ببینید. اگر می‌خواهید سفر بروید جور کردن بلیت‌ها و رزروها و همسفرها برای خودش پروژه‌های است و اگر می‌خواهید در شهرتان بمانید هم باید برای شب‌های طولانی روزهای تعطیل فیلم و کتاب تدارک ببینید مگر اینکه به فیلم‌های تکراری و سریال‌های درجه چندم صدا و سیما اکتفا کنید که حکایتش جداست.

برنامه‌ریزی نه تنها در اوقات غیرفراغت که در اوقات راحتی و پا روی پا انداختن هم به کار می‌آید. خانواده بهترین مکان برای یادگرفتن برنامه‌ریزی برای نحوه گذران اوقات فراغت است. در ادامه به نتایج تحقیق سید رضا صالحی امیری، فریدون حاجی نورمحمدی و مرتضی داوودی با عنوان «بررسی نقش برنامه‌ریزی در نحوه گذران اوقات فراغت خانواده‌ها» خواهیم پرداخت. این تحقیق برای مرکز تحقیقات استراتژیک تهیه و در همایش ملی آینده‌پژوهی مسائل خانواده ارائه شده است.

فراغت، پدیده‌های اجتماعی- فرهنگی است. می‌توان گفت از آن هنگام که جامعه فرهنگی به وجود آمده این پدیده نیز در زندگی مردمان به صورت موردی مطرح شده است. از آنجا که خانواده به عنوان یکی از واحدهای اجتماعی است که با دیگر واحدها و نهادها در تماس بوده و از آنها تأثیر می‌گیرد، خانواده‌ها باید بپذیرند که پرکردن و غنی‌سازی اوقات فراغت گاهی در جهت رشد و شکوفایی فرزندان آنان است و تعطیل بودن و به بطالت گذراندن اوقات فراغت، آثار سوء اجتماعی، آموزشی و تربیتی خواهد داشت.

با توجه به اینکه بیشتر مردم 5 روز در هفته و روزی 8 ساعت کار می‌کنند، آنها کار خود را در ساعت معینی شروع می‌کنند و در ساعت معینی هم به پایان می‌رسانند و برای اینکه بتوانند از نظر فکری و جسمی به اهداف خود برسند به یک برنامه‌ریزی دقیق و صحیح نیاز دارند. در این تحقیق 2 سؤال بنیادین وجود دارد؛ اولی اینکه خانواده‌ها چگونه می‌توانند از اوقات فراغت غنی برخوردار باشند و دیگر اینکه در برنامه‌ریزی و نحوه گذراندن اوقات فراغت خانواده‌ها و فرزندان ایشان چه مولفه‌هایی بیشترین نقش را دارد.

محققان در این مقاله ضمن بررسی اوقات فراغت از نگاه جامعه‌شناسان، فلاسفه و اسلام درصددند برای دستیابی خانواده‌ها به شاخصه‌ها و مولفه‌های تأثیرگذار بر نحوه گذران اوقات فراغت در میان خانواده‌ها به غنی‌تر شدن اوقات فراغت ایشان کمک کنند. جامعه آماری این پژوهش برخی از مخاطبین فرهنگسراهای شهرداری منطقه 3 تهران هستند که به صورت پیمایشی در تابستان سال 1389 انتخاب شده‌اند. نتیجه کلی این تحقیق نشانگر آن است که در غنی شدن اوقات فراغت خانواده‌ها تحصیلات اعضای خانواده، وضعیت اقتصادی، آموزه‌ها و باورهای دینی و ترکیب جمعیت خانواده بیشترین تأثیر را در برنامه‌ریزی اوقات فراغت خانواده‌ها در میان سایر مولفه‌ها دارد.

از آنجایی که مهم‌ترین سؤال این پژوهش درخصوص نقش برنامه‌ریزی در اوقات فراغت خانواده‌هاست، محققان به منظور کمک به غنی‌تر شدن نحوه گذراندن اوقات فراغت خانواده‌ها عوامل تأثیرگذار تحصیلات پدر، تحصیلات مادر، تحصیلات فرزندان، آموزش اعضای خانواده، خلاقیت اعضای خانواده، جنسیت، سن، وضعیت تاهل، تعداد اعضای خانواده، اشتغال مادر، هزینه زندگی، نوع شغل، ثروت و دارایی، درآمد خانواده، تکلیف تعهدات شرعی خانواده، رضایت و قرب الهی، سعادت فردی، باورهای دینی خانواده، خودسازی، نیازهای جسمی و روحی را در قالب 4 فرضیه مورد بررسی قرارداد. نتیجه فرایند این پژوهش بیانگر این مطلب است که برنامه‌ریزی برای اوقات فراغت خانواده‌ها به منظور غنی‌تر شدن آن نقش اساسی را در نظام خانواده به عهده دارد.

در ایران تحقیقات مربوط به جامعه شناسی اوقات فراغت در اواسط دهه 1340، بعد از شروع به کار تلویزیون و گسترش سایر وسایل ارتباط جمعی آغاز شد. با توجه به اینکه سهم وسایل ارتباط جمعی و تلویزیون به عنوان عمده‌ترین آنها در گذران اوقات فراغت خانواده‌ها و جوانان بسیار بالاست، تحقیقات نشان داده است که انسان تا 65 سالگی به طور متوسط 9 سال از عمر خود را جلوی تلویزیون گذرانده است. ضمن اینکه سازمان ملی جوانان در سال 1376 اعلام کرده که حدود 91 درصد از جامعه کلی مورد بررسی، اولویت اول گذران اوقات فراغت خود را تماشای تلویزیون ذکر کرده‌اند.

خصوصاً آنکه علاقه دختران نسبت به پسران در مورد تماشای برنامه‌های تلویزیون به دلیل محدودیتی که آنها در گذران اوقات فراغت خود در بیرون از خانه دارند، بسیار قابل توجه است. بین تحصیلات اعضای خانواده و برنامه‌ریزی و نحوه گذراندن اوقات فراغت رابطه‌ای بسیار قوی وجود دارد. بین ترکیب جمعیت خانواده و برنامه‌ریزی و نحوه گذراندن اوقات فراغت رابطه وجود دارد. بین وضعیت اقتصادی و برنامه‌ریزی و نحوه گذراندن اوقات فراغت رابطه نسبتاً قوی وجود دارد. بین باورهای دینی و برنامه‌ریزی و نحوه گذراندن اوقات فراغت رابطه نسبتاً قوی وجود دارد. بنابراین می‌توان اینگونه استنباط کرد که بین تحصیلات پدر و مادر و فرزندان و ترکیب جمعیت خانواده، وضعیت اقتصادی آموزه‌ها و باورهای دینی و برنامه‌ریزی و نحوه گذراندن اوقات فراغت رابطه نسبتاً قوی وجود دارد.